

Universitätsbibliothek Paderborn

**Francisci Baconi Baronis de Verulamio, Vice-Comitis S.
Albani, Summi Angliæ Cancellarii, Opera omnia, Quæ
extant: Philosophica, Moralia, Politica, Historica ...**

Bacon, Francis

Francofurti ad Moenvm, 1665

6. Filum Labyrinths, sive Inquisitio legitima De motu.

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10497643-5

FRANCISCUS BACON

LECTORI.

Si qui fuerint, qui in veterum Placitis sibi acquiescendum non putarunt, quod aliquando ab animi constantia, & spiritu ingenii levitate fieri vidimus; ii qualisunque fuerint, hac fere defensione communi usi sunt; se, licet ab Antiquitate desciverint, tamen ea afferre, quæ cum sensu optime conveniant; atque homines si hoc sibi in animum inducere possint, ut autoritate non perstringantur, sed sibi ipsi & sensibus credant, facile in eorum partes transfuturos. Nos vero Sensum nec Contradictione violavimus, nec abstractione destruimus, & materiam ei longe uberiorem, quam alii, praebuimus, & multo ministerio errores ejus restituimus, potestates auximus, atque judicium ejus, damnatis phantasias, atque in ordinem redactâ ratione munivimus, & firmavimus; ut alii professione quadam, nos re ipsa sensum tueri videamus; atque Philosophia nostra una fere atque eadem res sit cum sensu restituto & liberato. Neque propterea tamē nobis de hominum fide & sensu largè pollicemur, cum nostra ratio cum nulla priorum consentiat, sed plane in diversum trahat. Nam qui hucusque perteceris eorum, que veteres afferunt, ad Experimentam & Sensum tamquam de integro se contulerunt; a hunc modum tere se gesserunt; ut nonnulla primo secundum Sensum acriter & strenue inquisiverint; ea potissimum mentes, quæ illis maxime rationem totius habere visa sunt. Atque ex his confitimus Experimentam manipulam, & tamquam factionibus placita confinxerint: angustæ & inæqualiter philosophati, & omnia paucis condonantes. Atque iste tamē modus philosophandi, ad fidem faciendam saepenumero validus & felix est; ob angustias pectoris humanae, quod illis, que una & subito mentem subire possunt, maxime movetur, & acquiescendi cupidus catena vel negligit, vel modo quodam non perceptibili ita se habere putat, ut illa pauca quibus phantasia impleri, aut inflari consuevit. At contra, nos non manipulares, sed iustum divinorum operum exercitum post re trahebentes, & ex aequo, & secundum summas rerum pronuntiantes, non habemus fere quo nos vertamus, aut ex qua parte adiutum ad humanam fidem reperiamus; cum ea, que adducimus, altius quam notiones, latius quam hujusmodi Experimenta, se extendant. Itaque necesse est, ut ex illis pleraque, præproperis & propensis sensuum prehensionibus non satisfaciant, nonnulla autem dura, & instar religionis ineribilia ad sensus accedant. Sensu enim humani falluntur, sed tamē etiam se indicant, verum errores præsto, industria accersita sunt. Itaque & novam profus tradendi viam ingressi sumus, rei ipsi convenientem; non disputando, aut Exempla rara & sparsa adducendo; cum uterque fidei facienda modis fortasse adversus nobis futurus fuisset, quorum de ceteris nec in cura notionum, nec in angustiis experientia abscissa & truncata, fundata sint: Sed experimentum conservatam & continuam adhibuiimus, atque homines ad fontes rerum adduximus, ac universum Intelleximus procellum & derivationes sub oculis posuimus. Quare quicunque eo animo sunt, ut aut argumentis nitantur, aut patuis exemplis cedant, aut autoritatibus impediuntur, aut opus hoc nostrum evolvere & introspicere propter aut animi aut temporis angustias non possint; cum illis nos profecto de hac re nec serio colloqui possumus. Satis fuerit, si illud Philocratæ de Demoflene dictum huc transferamus. Atque nolite mirari, (Atheniensis) simili cum Demoflene non conveniat. Ille enim aquam, ego vini libo. Illi enim certe liquorem bibunt crudum, ex Intellectu vel sponte manantem, vel industria quadam haustum. Nos autem liquorem paramus & propinquamus ex infinitis uis confectioni, siisque maturis & tempelvitis, & per racemos decerpitis, & collectis, & subinde torculari pressis, & rursus in vase se separantibus, & clarificatis. Ne enim hoc Deus siverit, ut phantasie nostræ somnium, pro exemplare mundi edamus; sed potius benignè siveat, ut Apocalypsin & visionem vestigiorum & viarum Creatoris in Natura & Creaturis conscribamus.

FILUM LABYRINTHI,

Sive Inquisitio legitima

D E M O T U.

Machina Intellexus inferior: seu sequela charta-
rynum ad apparentiam primam.

Racemi sive charta Historia ordinata ad Articu-
lum primum: de formis & differentiis Motus.

Motus Applicationis exterioris, sive motus adbe-
rentia.

Motus Applicationis Interioris, sive motus Mix-
ture.

Motus Applicationis ad Fibras, sive motus i-
demittans.

Motus Assimilationis, seu Motus Generationis
Jovis.

Motus Signaturæ, sive Motus Generationis Sa-
turni.

Motus excitationis, sive Motus Generationis
Fidei.

Racemi sive charta Historia ordinata ad Articu-
lum Secundum.

De Subjectis sive Continentibus Motus.

Racemi sive charta Historia ordinata ad Articu-
lum Tertium.

De vehiculis sive deferentibus Motus.

Racemi sive Charta Historia ordinata ad Articu-
lum Quartum.

De Operationibus & Consequentiis Motu.

Racemi sive Charta Historia ordinata ad Articu-
lum Quintum.

De curruculis sive Clepsydris Motus.

Racemi sive Charta Historia ordinata ad Articu-
lum Sextum.

De orbe virtutis Motus.

Racemi sive Charta Historia ordinata ad Articu-
lum Septimum.

De Hierarchia Motus.

Racemi sive Charta Historia ordinata ad Articu-
lum Octavum.

De Societatibus Motus.

Racemi sive Charta Historia ordinata ad Articu-
lum Nonum.

De Affinitatibus Motus.

Racemi sive Charta Historia ordinata ad Articu-
lum Decimum.

De viribus Unionis in Motu.
Racemi sive Charta Historia ordinata ad Arctum Undecimum.
De viribus Conscientiarum & novitatis in Motu.
Racemi sive Charta Historia ordinata ad Arctum Duodecimum.
De aliis omnibus Motus.
Syllaba sive Charta Anatomia.
Venarelia seu Charta Divisionis Secunda.
Axioma Exterius sive Charta observationis.
Columna sive Charta Impossibilis Apparentis, siue Humana optativa.
Fons sive Charta usus intervenientis siue Humana Activa.
Anticipatio sive Charta Interpretationis Sylvae.

Pons sive Charta ad Chartas Novellas.
Machina Intellectus Superior, sive sequela Chararum ad Apparentiam Secundam.
Charta Novella.

ATque exemplum Inquisitionis de natura (ut videre est) absolvimus, idque in subiecto omnium maxime capaci & diffuso; eaque forma, quam judicamus cum veritate & Intellectu summum consensum habere. Neque tamen more apud homines recepto formulæ aliqui necessitatem imponimus: tamquam unica esset, & instar Artis ipsius. Sed certe omnibus pertentatis, ex longo usu, & nonnulo, ut putamus, judicio, hanc ipsam formam sive rationem disponendi materiam rerum, ad opus Intellectus, ut probatam & electam exhibemus. Nihil autem officit, quominus ii qui orio magis abundant, aut à difficultatibus, quas primo experientem sequi necesse est, liberi jam erunt, aut majoris etiam & anterioris sunt ingeni, rem in potius perducant. Nam & ipsi statuimus, Artem Inveniendi adolescentem cum inventis; neque ad aliquid immotum & inviolabile Inveniendi artificium, hominum industriam & felicitatem astringendam. At enim perfectionem Artis usum temorari, nihil est necesse. Quod autem viam novam Scientiam docendi & tradendi ingressi sumus, quod doctrinam & præcepta quasi prætereunt, & aliud agentes distulimus, atque in exemplo præcipue elaboravimus: hoc summa ratione nos fecisse arbitramur. Neque late homines latere volumus, quid in hac & secuti sumus: nam obtinere in hominum æquitate positum est, vel potius in fortuna comuni. Res enim humani generis agitur, non nostra. Primum hoc videmus adepti, quod maximum est, ut plane intelligamus. Longe enim aliud est singulis præceptis exempla subiectere: Aliud; universi operis figuram perfectam & quasi solidam construere & representare. Ex enim in Mathematicis, adstante machina aut fabrica sequitur demonstratio facilis & perspicua: sed abique hac commode, omnia videntur involuta, & quam re vere sunt, subtiliora. Aque etiam illud usuvenerit, ut quo grandius instrumentum demonstrationis fiat, eos fit & fidelius & illustrius. Etiam putamus nos aliquem modestiam & simplicitatis fructum perceperemus posse, quod nec vim nec insidias hominum iudicis fecimus aut patavimus: sed tene nudam & apertam exhibuimus. Nemio enim ante nos, homines ad fontes Naturæ & res ipsas adduxerunt, ut iti medium consulerent: sed exempla & Experienciam ad dictorum suorum fidem, non ad alieni ju-

dici libertatem adhibuerunt: ut dupliciter nos de Humano genere meritos existimemus; duas res maxime Mortalibus charas & gratias, potestatem & libertatem simul deferentes: potestatem operum, libertatem judicii. Ac veluti in judicis civilibus ea maxime incorrupta & recta sunt, ubi minimum Oratorum licentia & turbis, aut etiam Eloquentia conceditur: sed omnis fere opera & tempus in testibus consumitur. Eodem modo & de Natura judicia exercentur optimæ, cum nec pugnaci nec probabili orationi aut disputationi maximæ partes tribuuntur, sed Experiencia & testimoniis evidenter & coacervatis res conficitur. Nam certe in Authorum testimonis libido & stimulus versatur: terum autem testimonia & responsa, interdum obscura & perplexa, sed semper sincera & incorupta sunt. Liberati etiam videbunt magno malo, ex hominum fastidio & præjudicio. Solent enim viri prudentes, & graves, & Cunctatores, novitatem omnem levitatis & vanitatis nomine suspectam habere: novas autem sectas, & nova plæcita ut larvas & umbras apernari. Neque enim multum interesse putant, utrum homines in Theoriis consentiant aut dissentiant: nisi quod vetera & recepta magis sint, ob consensum & mores, rebus gerendis accommodata. Huic malo non aliud remedium repesteretur, nisi ut amplitudine exempli, in ipsis hominum sensus ita incurramus, ut primo aspectu, quivis mediocris judicij rem solidam & sobriam esse, atque opera & utilitatem spirantem; & à novæ schola, aut novæ sectæ ratione & consuetudine prorsus alienam, statim perspiciat & agnoscat. Speramus etiam hoc potissimum modo, Antiquis & aliis, qui in Philosophia aliquid opinati sunt, authoritatem & fidem abrogari: honorem & reverentiam conservari posse, idque non artificio quodam, sed ex vi ipsa rei. Existimamus enim tubitum animos hominum cogitationem, num & illi hujusmodi diligentiam adhibuerint; aut placita & opiniones suas à tali fundamento excitaverint. Atque sane hoc dubium alicui videri potuisset, si opiniones eorum tantum ad nos pervenissent, modus autem Inquisitionis & demonstrationis non appatuisset. Tum enim tale quippiam in mente nobis venisset cogitare, illos proculdubio à meditationum suatum principio magna vim & copiam exemplorum paravisse, eamque simili quo nos ordine, vel fortasse meliore dispositisse. Sed postquam re comperta, illis pronuntiare vixit esset: tum demum pronuntiata & eorum explicationes & connexiones in scriptare degisse: addito spatium uno aut altero exemplo addocendi lumen: sed primordia illa & notas, ac véluti Codicillos & commentarios suos in lucem edere, & super vacuum & molestum putasse. Itaque fecisse ut in aedificando facere decet: nam post operis ipsius structuram, machinas & Scalas, & hujusmodi Instrumenta à conspicuè amovenda esse. Verum hec de ipsis cogitare, nobis per ipsos integrum non est: formam enim & rationem suam inquirendi, & ipsi proficentur; & Scripta eorum ejusdem expressam imaginem pre se ferunt. Eatione alia fuit, quam ut ab exemplis quibusdam quibus sensus plurimum assueverat, ad conclusiones maximæ generales sive principia Scientiarum advolarent: ad quorum immotam veritatem, conclusiones inferiores per media derivarent. Ex quibus

Arté

Arte constituta, tum demum si qua controversia de aliquo exemplo mota eset, quod placitis suis refragari videatur, illud per distinctiones aut regulatum rerum explanationes in ordinem redigent: aut si de rerum particularium causis mentio insiceretur, eas ad speculationes suas ingeniose accommodarent. Itaque res & totius erroris processus probris patet: nam & missio experientiae præpopera fuit, & conclusiones mediae (quæ operum vite sunt) aut neglectæ, aut in firmo fundamento impositæ sunt; & Sensu ipsi (qui non repræsentatur) ingenii quædam facta est substitutio illegitima & infelix, & si qua frequens alicubi inter eorum Scripta inveniatur exemplorum & particularium mentio, id sero, & postquam jam decreatum eset de placitis suis, factum esse constat. Nostra autem ratio huic maxime contraria est: quod Tabulae affatim extra controversiam ponunt: Quibus positis & illud sequitur, admirationem quæ quibusdam ex Antiquis aut aliis cuiquam tribuitur, intactam & immunitam manere. Nam in iis quæ in Ingenio & meditatione posita sunt, illi mirabiles homines se præstiterunt. Nostra autem talia sunt, quæ hominum ingenia & facultates fere æquant. Nam quemadmodum ad hoc, ut linea recte describatur, plurimum est in manus & visus facultate, si per constantiam manus & oculorum judicium tantum res tentatur; sin per regulam admotam, non multum. Aut etiam simplicius verba faciamus, quemadmodum ad hoc ut longa oratio recitetur memoriter, homo memoria pollens ab homine obliuioso mirum in modum differt; sin de scripto, non item: Eadem ratione, ut in Contemplatione rerum, quæ mentis virtibus solum incumbit, homo homini præstat vel maxime. In ea autem quæ per Tabulas fit & eatum usum rite adhibitum, non multo major in hominum Intellectu eminet inæqualitas, quam in Sensu inesse solet. Quin & ab ingeniorum acumine & agilitate, dum suo motu feruntur, periculum metuimus. Itaque hominum ingenis non plumas aut alas: sed plumbum & pondera addimus. Accedit & illud, quod rem omnium difficultiam (si vis & contentio adhibeat) per Tabulas nostras sponte secuturam non diffidimus; hanc ipsam ut postquam homines primo aditu fortasse difficiles & alieni, paulo post nativæ rerum subtilitatem, quæ oculis suis subjiciuntur, & differentiis in experientia plane signatis & expressis, assueverint; continuo fere subtilitatem verborum & disputationum, quæ hue usque hominum cogitationes occupavit, & tenet, quasi pro reludica & quadam incantatione Spectro habituri sunt; atque de Natura decreuerit, quod de fortuna dijci solet, eam à fronte capillata, ab occipito calvam esse. Omnem enim istam seram & præpostoram subtilitatem, postquam tempus rerum præterierit, Naturam prensare & captare, sed nunquam apprehendere & capere posse. Etiam vivum nos & plane animatum docendi genus adhibuisse arbitramur. Non enim Scientiam à stirpibus avulsam, sed cum radicibus inten-

gris tradimus, ut in ingenii melloribus velut in gleba feraciore transplantata, magnum & felix incrementum recipere possit. Nos autem si quæ in re vel male credimus, vel obdormivimus & minus attendimus, vel defecimus, & inquisitionem ab spūmis nihilominus rem ita proposuimus, ut & errores nostri, antequam malitia scientie alios inficiant, notati & separati possint: atque etiam ut facilis & expedita sit laborum nostrorum successio & continuatio: Tum autem homines vires suas noescunt, cum non eadem infiniti sed omnia alii praestabunt. Etiam illud ludibrium avertire videatur, cui frequens nostra operum mentio & inculcatio exponi possit; nisi homines inter res ipsas veras coegeremus, hoc est, ut homines opera que ab aliis exigimus, & à nobis poscerent: facile enim quisvis jam perspicret, non frustra nos de operibus sermonem intulisse, cum in Tabulis ipsis pauca nec novorum operum designationes & fœnorata petiat, atque simul rationem nostram plane perspiciat: non opera ex operibus, (scilicet ut Empiricali solent) sed ex operibus causas, ex causis ratiō opera nota, ut legitimi Naturæ Interpretes, educendi: atque propriea evitandi præmaturam & effusam a principio ad opera deflexionem, atque hujus rei legitimum & præstutum tempus observandi & expectandi. Postremo & illud videatur esse difficile, ut homines non solum de vi & instantiō hujus Instauracionis nostræ, sed etiam de mole & quantitate ejus veras opiniones habeant, ne forte alieui in mentem venire possit, hoc quod molimur, vastum quiddam esse, & supra humanas vires, cum contra plerumque fiat, ut quod magis utile magis finitum sit: Hæc vero de Natura Inquisitorum, vel singulis non sit petria, conjunctis vero operis etiam expedita. Quid ut pateat magis, Digestum Tabularum addere vixum est. Prima Tabula sunt de Motu; Secunda de calore & fagore, Tertia, de radius rerum & impressionibus ad distans; Quartæ, de vegetatione & virtutis; Quintæ, de pallionibus corporis Animalis: Sexta, de sensu & objectis; Septima de Affectibus animi: Octava de Mente & ejus facultatibus. Atque hæc Tabulae ad Naturæ separationem pertinent, & sunt ex parte forma. Ad constructionem autem Naturæ pertinent & ex parte Materiæ sunt Tabulae, quæ sequuntur. Nonæ, de Architectura Mundi; Decimæ, de Relativis Magnis, five accidentibus Essentia; Undecimæ, de corporum consistentiis, five inæqualitate partium: Duodecimæ, de speciebus five rerum fabricis & societatibus ordinariis; Decimæ tertiaræ, de Relativis parvis, five proprietatibus; ut universa Inquisitione per Tenebrem tabulas abholvantur. Minores autem Tabulas (quas specilla appellamus) ex occasione & uero præsenti conficiuntur. Neque enim in illis ipsis ullam nisi per Tabulas & de scripto Inquisitionem recipimus. Restat pars altera mole minor, vi potior, ut postquam constructionem Machinæ docuimus, etiam de usu Machinae lucem & consilia præbeamus.